

INSTITUTIONELE BELEGGERS ALS PARTIJEN VOOR DE PUBLIEKE SECTOR

Onno Steenbeek
APG Asset Management & Erasmus School of Economics

Dag van de Publieke Financiering
Driebergen, 29 september 2016

STELLINGEN

1. Nederlandse pensioenfondsen hebben een verantwoordelijkheid om de nationale economie te ondersteunen.
2. Gepensioneerden moeten bereid zijn een lager pensioen te accepteren als daarmee de Nederlandse publieke sector wordt ondersteund.
3. Pensioenfondsen en publieke sector weten elkaar voldoende te vinden. Er zijn geen aanvullende maatregelen noodzakelijk.

AGENDA

- Het pensioenlandschap in Nederland
- Financiële strategie pensioenfondsen
- Beleggen voor de lange termijn
- Conclusies

PENSIOENLANDSCHAP

HET PENSIOENLANDSCHAP

	Deelname	Organisatie	Financiering	
AOW	verplicht	overheid	sociale premies	omslag
Pensioen fondsen	verplicht	werkgevers en werknemers	pensioen premie	kapitaal dekking
Verzeke raars	vrijwillig	verzekeraar	verzekerings premie	kapitaal dekking

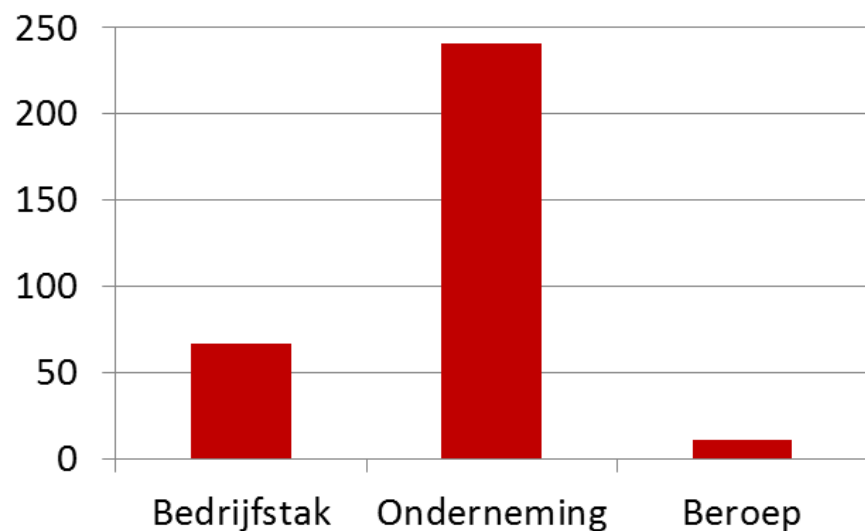
GELDSTROMEN AOW: €33 MILJARD

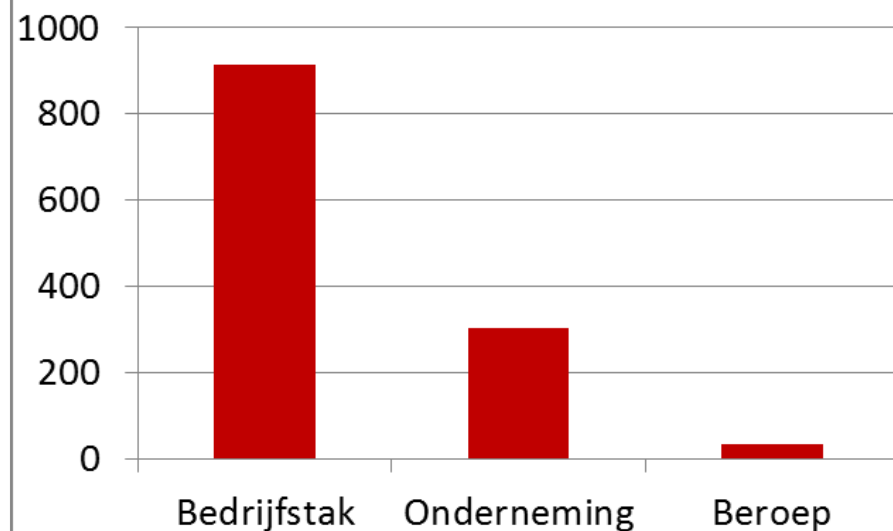
Bron: Ministerie van Financiën
(2015)

SOORTEN PENSIOENFONDSEN

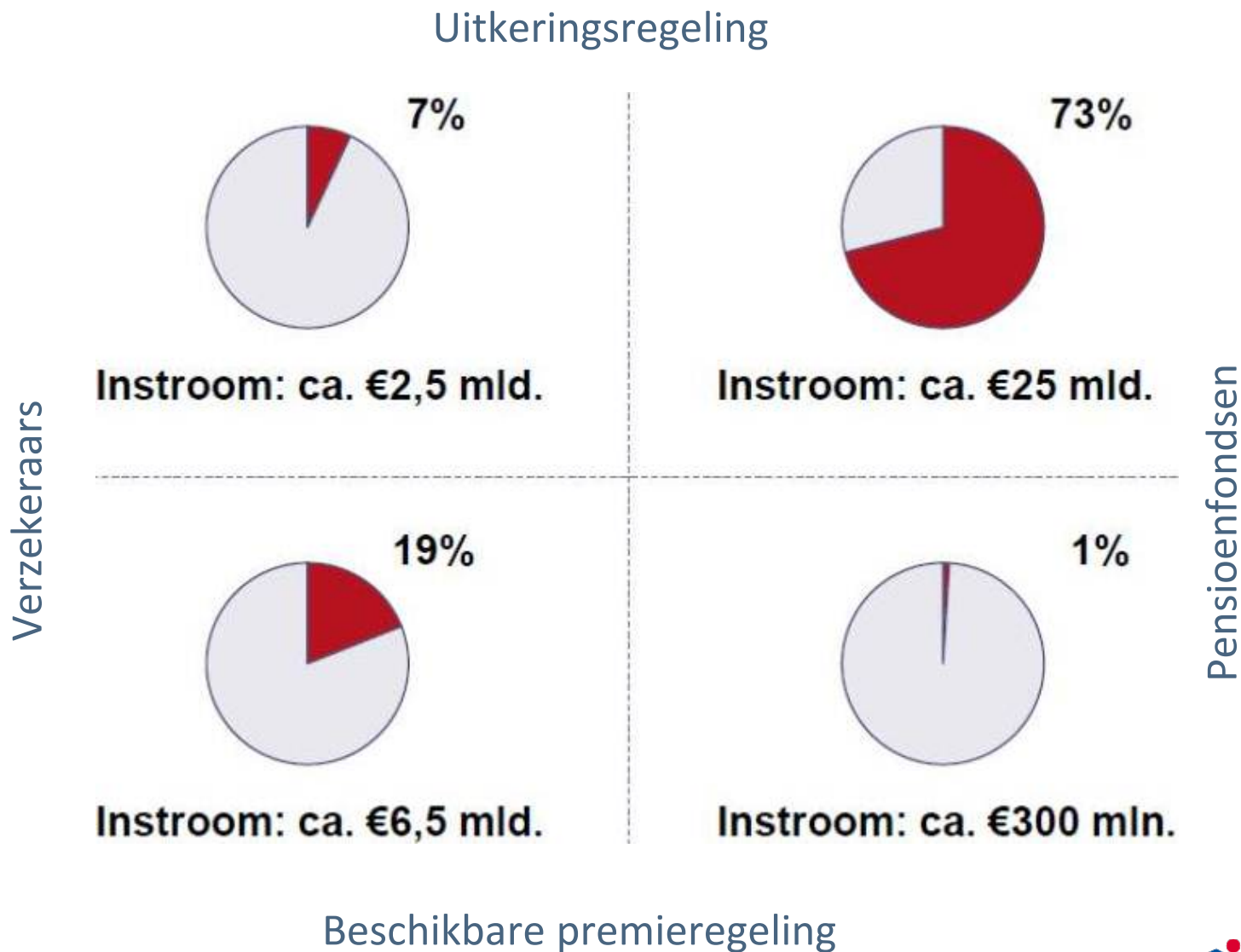
Aantal fondsen

Belegd vermogen (€ miljard)

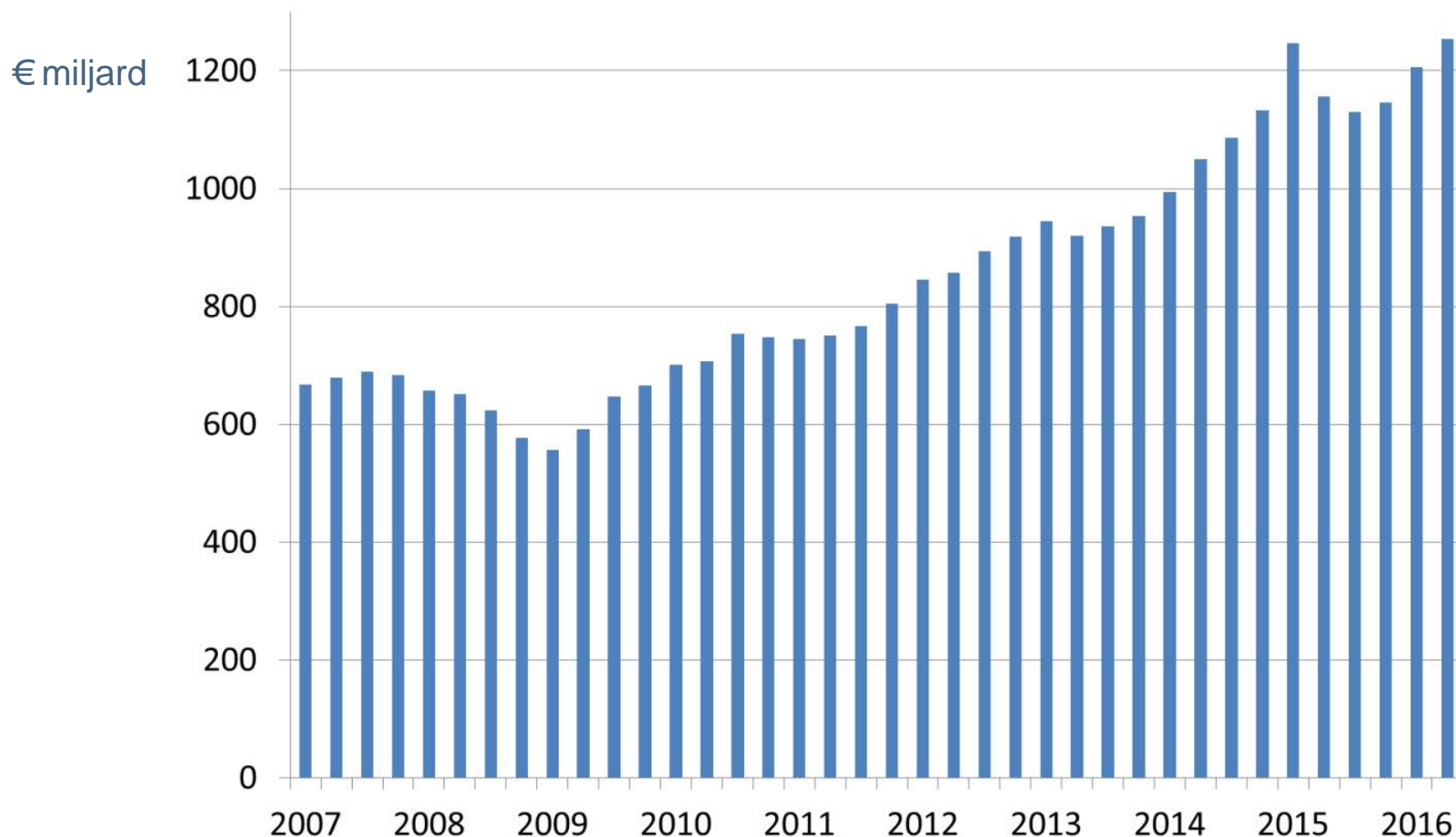

JAARLIJKSE INSTROOM: CIRCA €35 MILJARD

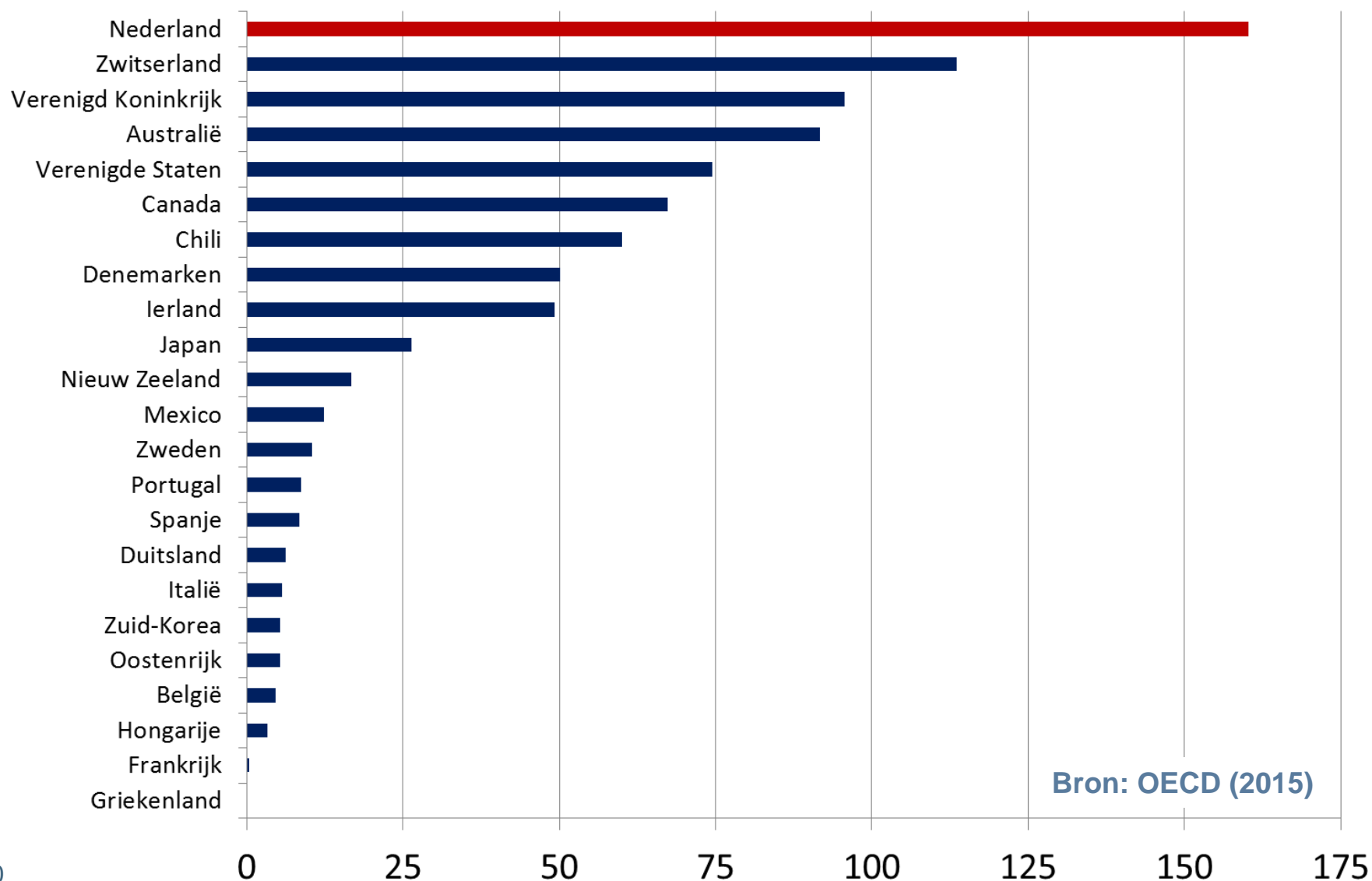

ONTWIKKELING VERMOGEN PENSIOENSECTOR IN NEDERLAND

PENSIOENVERMOGEN / BNP

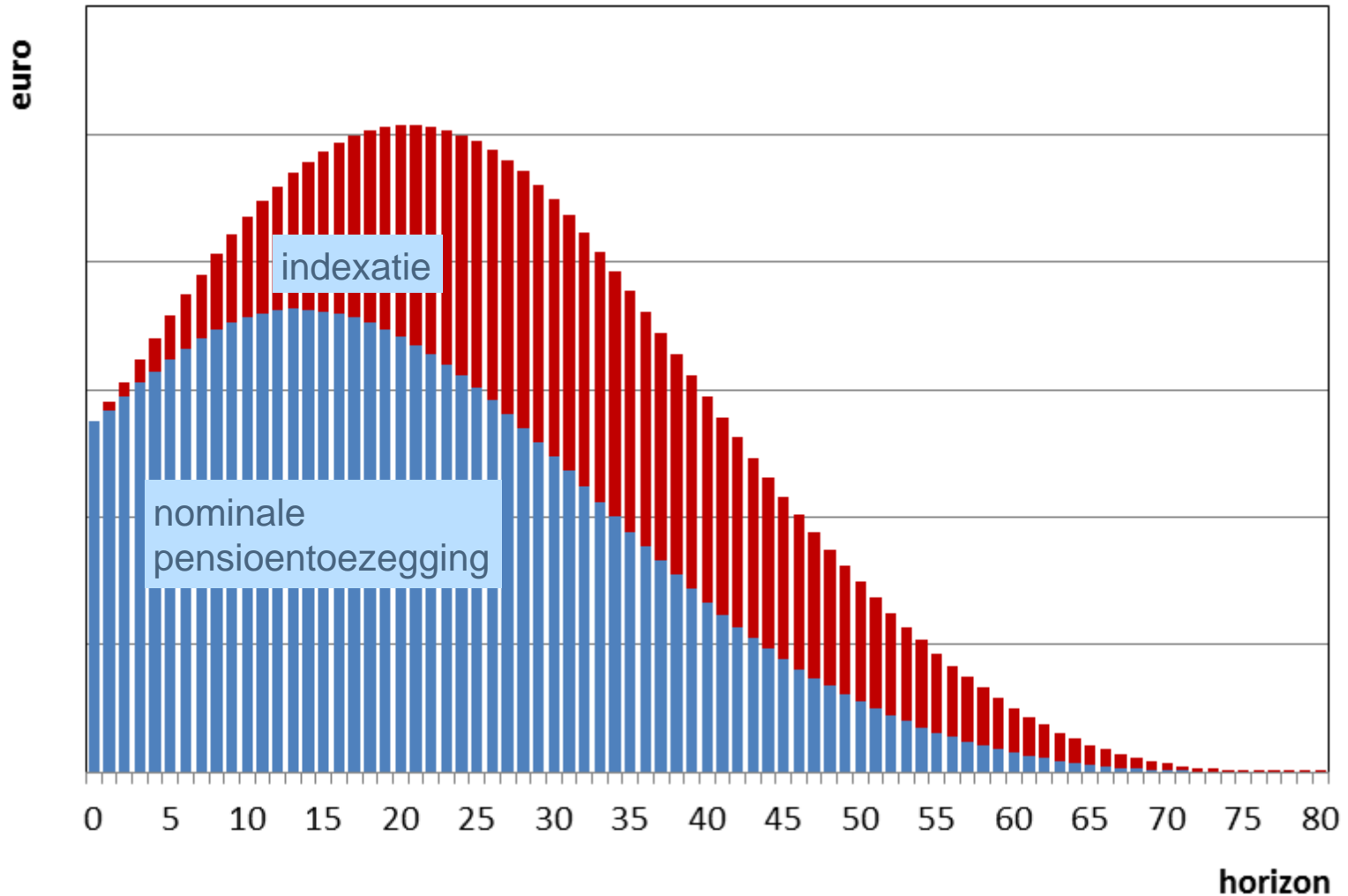
Bron: OECD (2015)

FINANCIËLE STRATEGIE

DOEL PENSIOENFONDSEN

**Pensioenen uitbetalen
aan deelnemers**

VASTE CASHFLOWS, LANGE HORIZON

WAAROM NEMEN PENSIOENFONDSEN RISICO?

1. niet alle risico's kunnen worden afgedekt in financiële markten

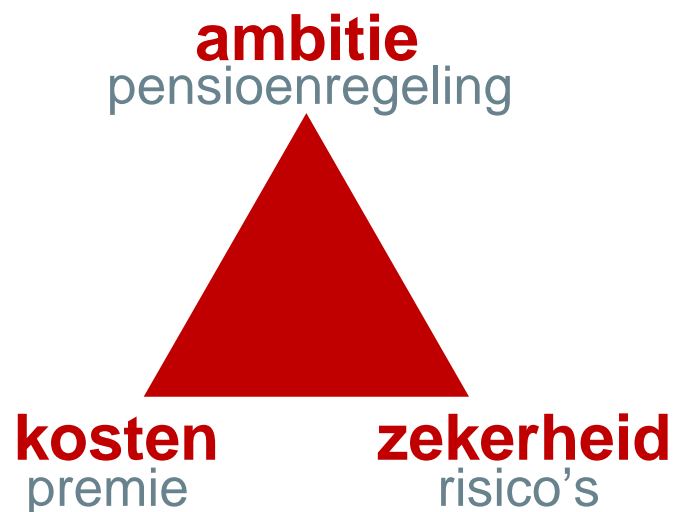
Indexatie van pensioenen

Zeer lange horizon

Langlevenrisico

2. de premie zou onacceptabel hoog worden

FINANCIËLE STRATEGIE PENSIOENFONDSEN

Doel:

- Evenwicht tussen ambitie, betaalbaarheid en risico's
- Evenwichtige belangenafweging

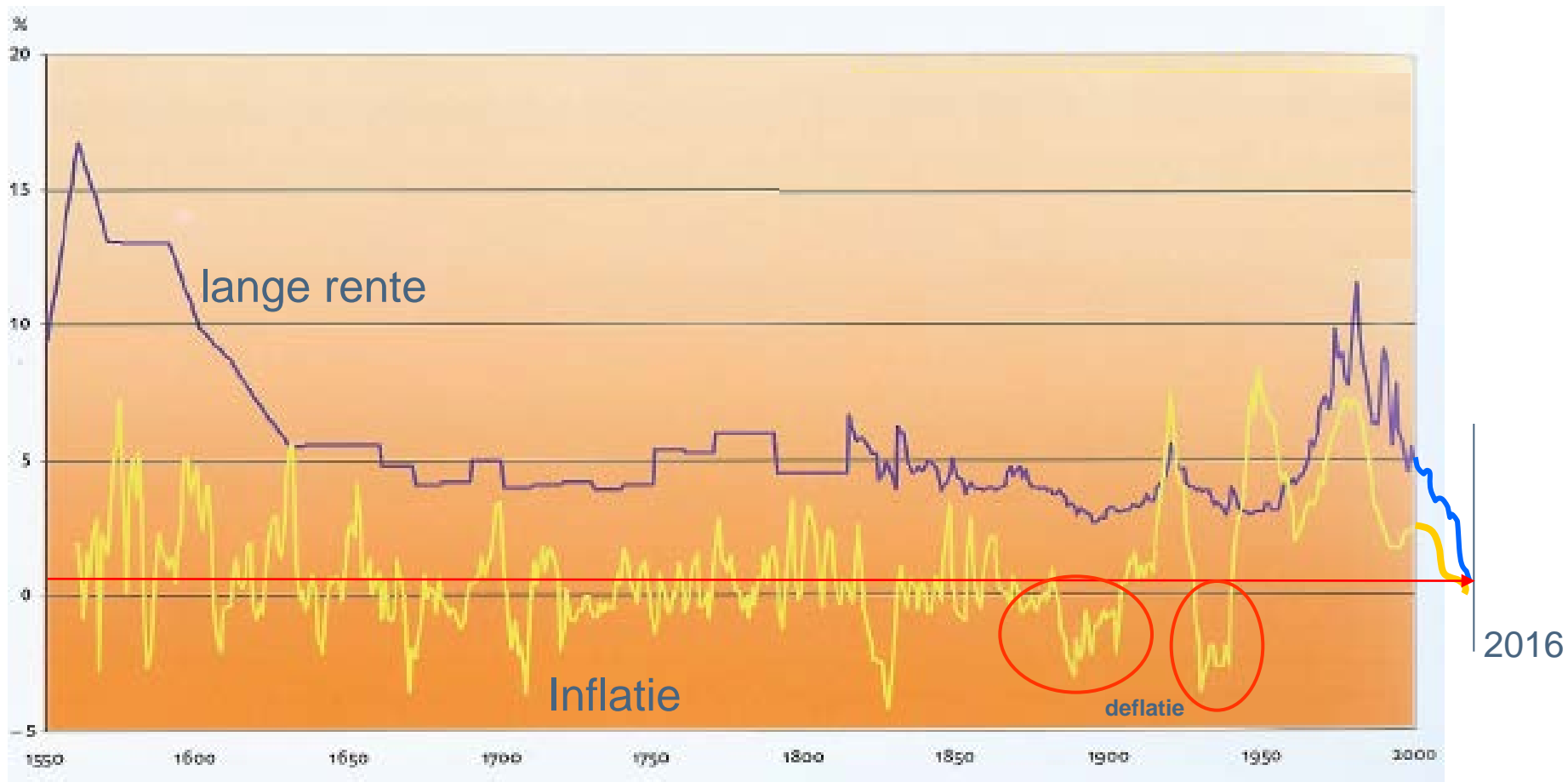
BELEGGINGSBELEID APG 1970 - 2016

	1970	1980	1990	2000	2005	2009	2016
Vastrentende waarden	96%	95,5%	88%	50%	40%	33%	26%
Indexleningen	-	-	-	-	4%	7%	12%
Aandelen	0,5%	0,5%	5%	39%	37%	34%	29%
Onroerend Goed	3,5%	4%	7%	10%	10%	9%	9%
Infrastructuur	-	-	-	-	-	2%	3%
Private Equity	-	-	-	1%	3%	5%	6%
Grondstoffen	-	-	-	-	3%	3%	4%
Hedgefondsen	-	-	-	-	3%	5%	8%
Opportunities	-	-	-	-	-	2%	2%
Interest overlay	-	-	-	-	-	25%	25%
Valutacontracten	-	-	-	100%	80%	80%	80%
Totaal Vermogen (mld)	10	37	67	149	190	200	420

DE UITDAGING

ONTWIKKELING RENTE 1550 - 2016

PUBLIEKE SECTOR ALS PARTNER

PUBLIEKE SECTOR LOGISCHE PARTIJ

Focus pensioenfondsen op de lange termijn

- Lange horizon
- Langdurige relaties met tegenpartijen
- Rendement hoger dan rente op staatsobligaties
- Minder gebruik van rentederivaten
- Eenvoud en schaalbaarheid
- Niet zenuwachtig door fluctuaties
- Illiquiditeit geen groot probleem

LANGETERMIJN BELEGGEN

“Only buy something that you’d be perfectly happy to hold if the market shut down for 10 years”

Warren Buffet

WIE ZIJN DE LANGE TERMIJN BELEGGERERS?

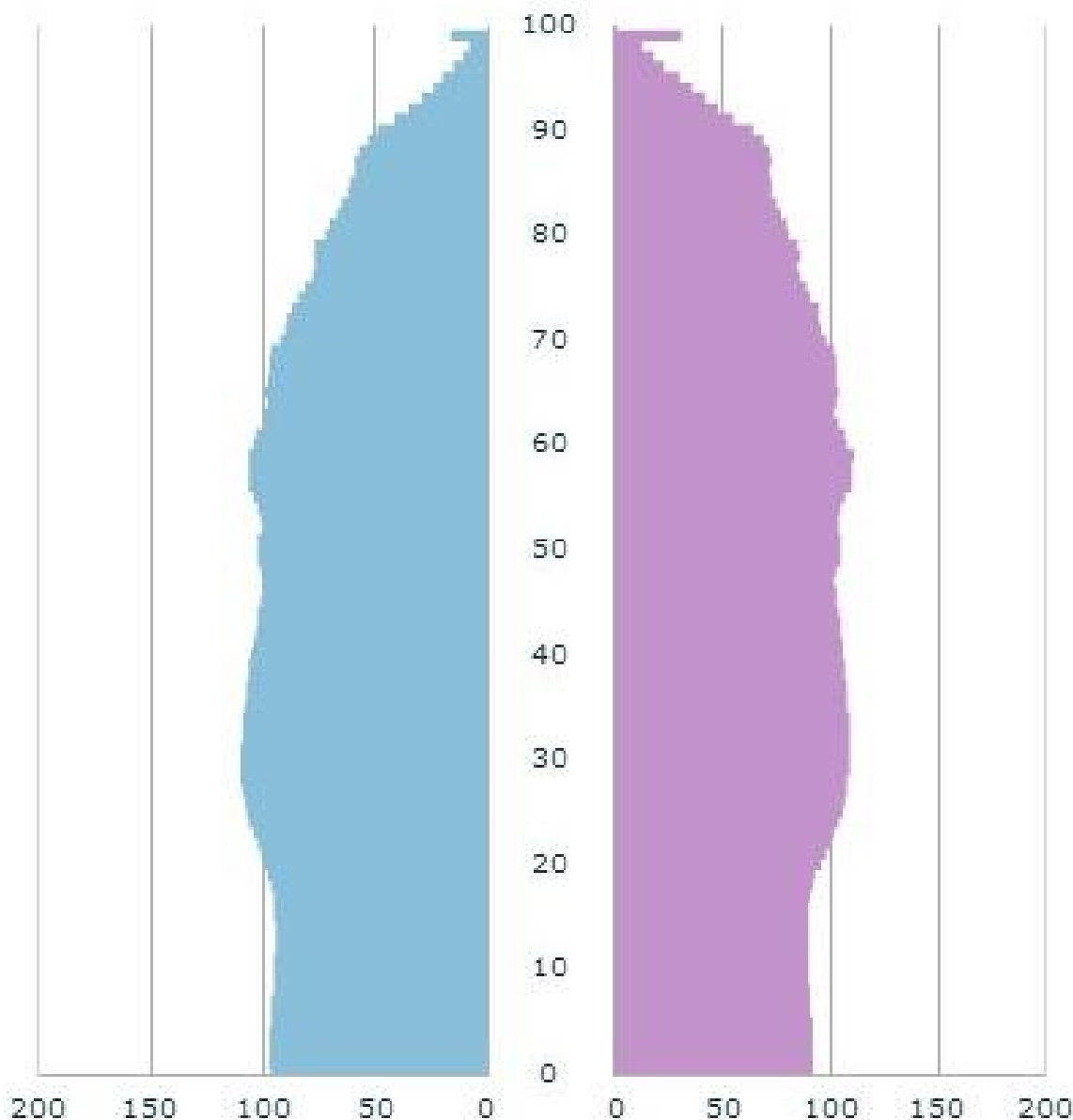

KOPPELING MET ANDERE DOSSIERS

- **Huisvesting**
  - Belangrijke kostenpost voor gepensioneerden
- **Gezondheidszorg**
  - Vergrijzing
  - 90% zorgkosten in de laatste 5 jaar van het leven

VERGRIJZING

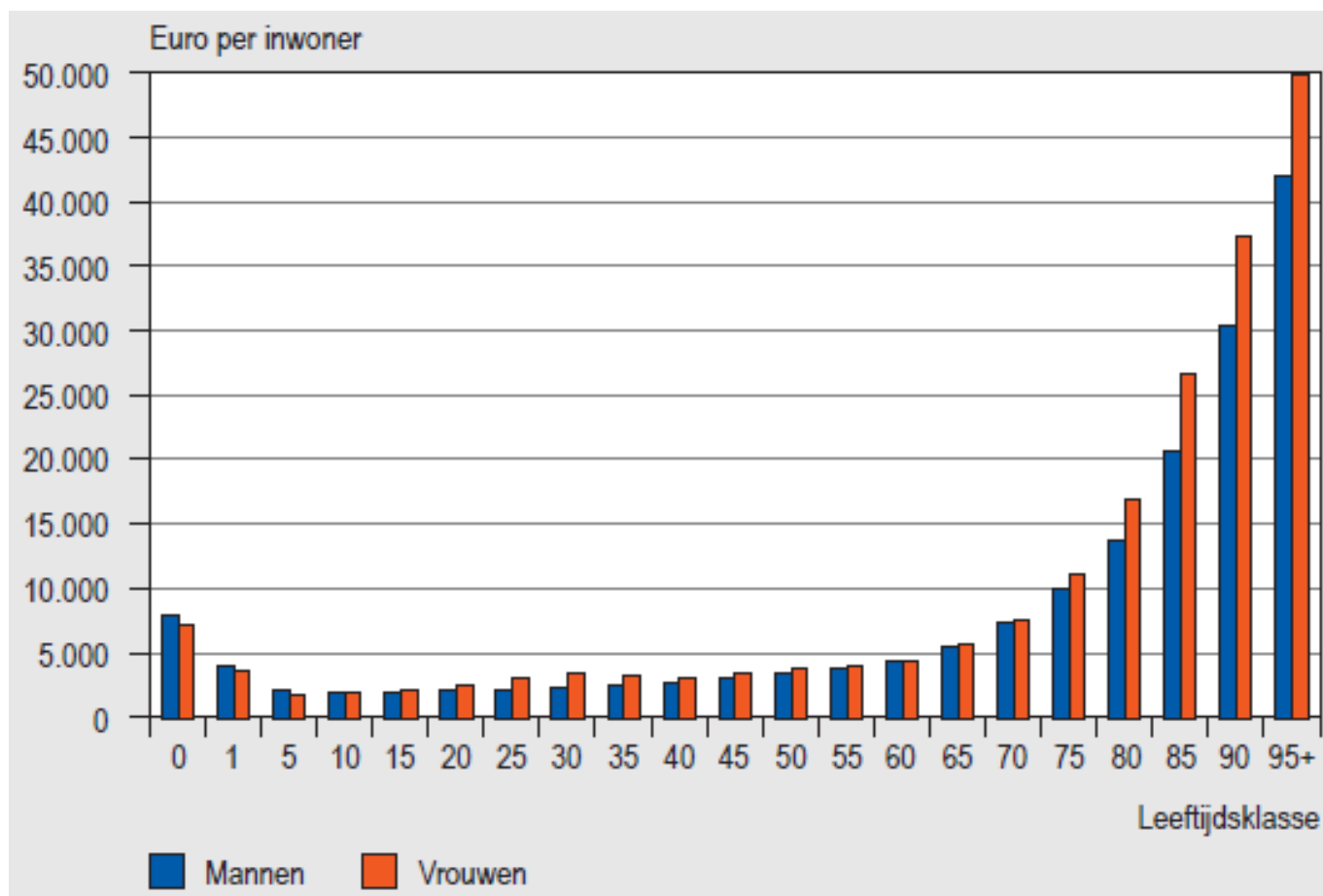
2060

Bron: CBS

GEZONDHEIDSZORG

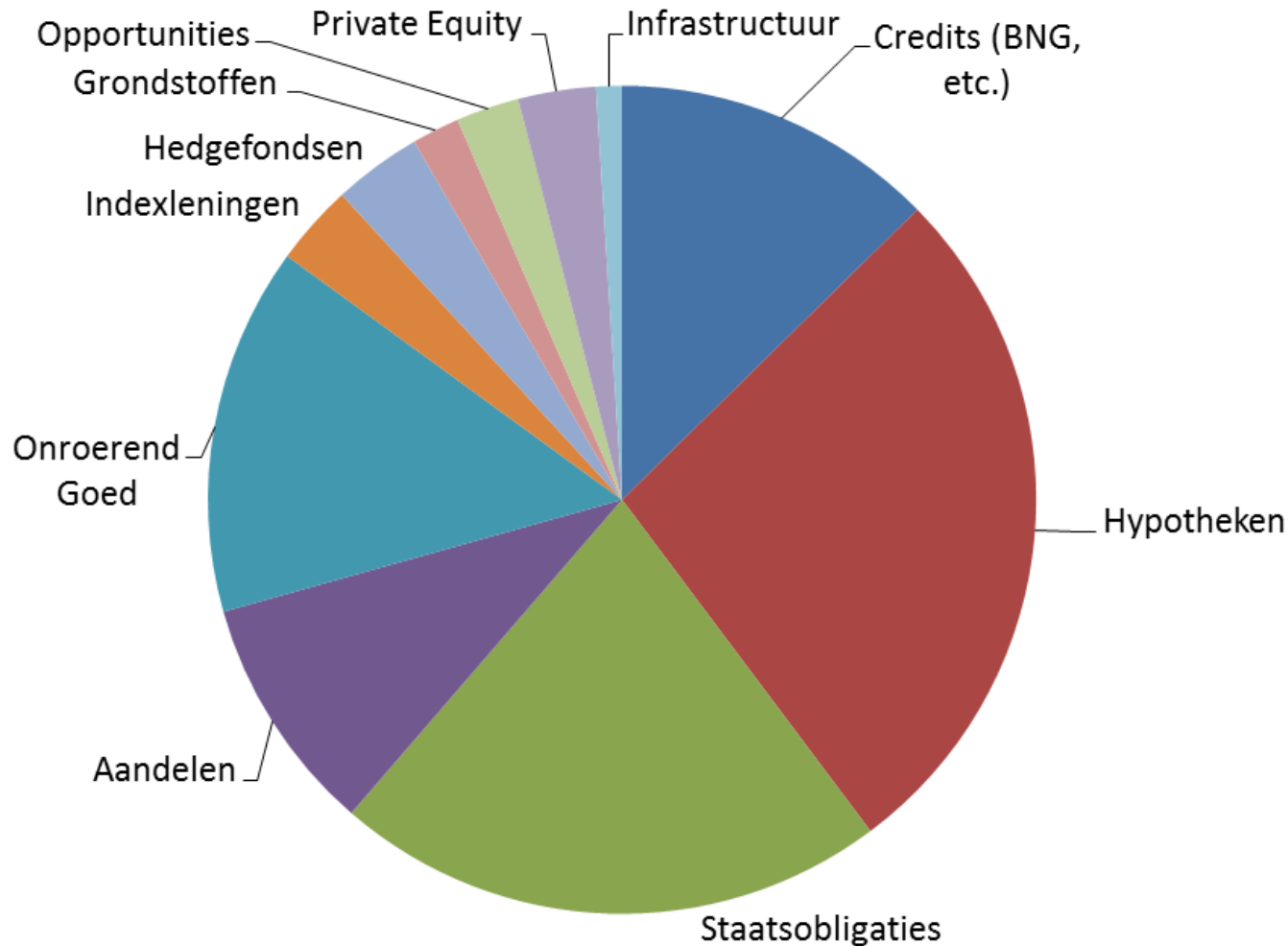
- Pensioen: hoe ouder, hoe minder inkomen nodig voor consumptie
- Gezondheidszorg: precies andersom

RIVM, 2008

BELEGGINGEN APG IN NL (~€20MLD)

VOORWAARDEN EN OBSTAKELS

- Voldoen aan eisen ten aanzien van Risico, Rendement, Kosten en Duurzaamheid
- Schaalbaarheid
- Wens om beleggingen zoveel mogelijk te spreiden
- Doel blijft: pensioenen uitbetalen
- Belangrijk: individualisering pensioenen

VOORBEELDEN

- Tolweg (Australië)
  - Start 2011, loopt af in 2043, deelname van 15%
  - Afspraak: incasseren tol, kosten onderhoud
- Waterkrachtcentrales (o.a. Noorwegen, Turkije)
- Havens (Verenigd Koninkrijk)
- Heathrow Airport (Verenigd Koninkrijk)

CONCLUSIES

CONCLUSIES

- APG altijd geïnteresseerd in goede beleggingsproposities
- Publieke sector is natuurlijk werkterrein van pensioenfondsen en in het bijzonder APG
- Het doel van pensioenfondsen blijft: uitbetalen pensioenen
- Beleggingen moeten aan een aantal belangrijke voorwaarden voldoen

BELANGRIJKE INFORMATIE

Adressen

APG Asset Management NV, Amsterdam
Symphony Gebouw
Postbus 75283, 1070 AG Amsterdam
Gustav Mahlerplein 3, 1082 MS Amsterdam
Tel. (0)20-60-48000

APG Asset Management NV, Heerlen
Postbus 2889, 6401 DJ Heerlen
Oude Lindestraat 70, 6411 EJ Heerlen
Tel. (0)45-57-99222

APG Asset Management US, Inc.
666 Third Avenue, Second Floor
New York, NY 10017, USA
Tel. 00-1-917-368-3500

APG Asset Management Asia, Ltd.
5/F Chater House
8 Connaught Road Central
Hong Kong
Tel. 00-852-3769-0300

Algemene disclaimer

De inhoud van deze presentatie is strikt vertrouwelijk en mag niet worden gereproduceerd of worden verstrekt aan enige andere persoon zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van APG Asset Management NV. Aan deze beschrijving kunnen geen rechten worden ontleend. Uw rechten en verplichtingen ten opzichte van APG Asset Management NV en eventuele andere partijen worden uitsluitend bepaald door de inhoud van de overeenkomsten zoals met hen aangegaan.

De inhoud van deze presentatie dient op geen enkele wijze te worden gezien als een aanbod tot dienstverlening of het verkrijgen van participaties in beleggingsinstellingen, noch als beleggingsadvies. De informatie zoals opgenomen in deze presentatie is actueel per de datum zoals vermeld op het voorblad, tenzij anders aangegeven. Voor het actueel zijn van de informatie na deze datum, staat APG Asset Management NV niet in. De waarde van de beleggingen kan fluctueren. In het verleden behaalde resultaten bieden geen garantie voor de toekomst.